This Question Paper consists of 42 questions and 8 Printed pages.
अस्मिन् प्रश्नपत्रे 42 प्रश्नाः एवम् 8 मुद्रित पृष्ठाः सन्ति ।

Sl. No.

Roll No. **अनुक्रमाङ्क** | | | | | | | | | | | | |

Code No. कोड नं. **63/S/A/S**

Set /सेट A

SANSKRIT

संस्कृतम्

(209)

Day and Date of Examination
(परीक्षादिवसः दिनाङ्कश्च) ____________________

Signature of Invigilators 1. ____________________
(निरीक्षकयोः हस्ताक्षरम्)

2. ____________________

सामान्य अनुदेशा :

1. अनुक्रमाङ्कः प्रश्नपत्रस्य प्रथमपृष्ठे अवश्यमेव लेखनीयः ।
2. निरीक्ष्यतां यत् प्रश्नपत्रस्य पृष्ठसंख्या प्रश्नानां संख्या च प्रथमपृष्ठस्य शीर्षे मुद्रितसंख्यानुसारमेव अस्ति । प्रश्नाः क्रमानुसारमेव सन्ति ।
3. वस्तुनिष्ठप्रश्नेषुं (A), (B), (C) वा (D) विकल्पेषु कोऽपि एकम् उत्तरं चित्वा पृथक्रूपेण प्रदत्ते उत्तर–पुस्तिकामध्ये लिखेत् ।
4. वस्तुनिष्ठप्रश्नसहितं सम्पूर्णप्रश्नपत्रस्य उत्तराणि निर्धारितसमये एव लेखनीयानि ।
5. उत्तरपुस्तिकायां परिचयचिह्नम् अथवा कुत्रापि निर्दिष्टस्थानेतरस्थलेषु अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितम् अस्ति ।
6. स्व–उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नपत्रस्य कूट (कोड) संख्या **63/S/A/S-Set-A** अवश्यं लेखनीया ।

SANSKRIT

संस्कृतम्

(209)

समय : होरात्रयम्] [पूर्णाङ्काः : 100

निर्देशाः (1) अस्मिन् प्रश्नपत्रे द्विचत्वारिंशत् प्रश्नाः सन्ति।

(2) प्रत्येकम् प्रश्नस्य समक्षम् अङ्काः सूचिताः।

(3) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

खण्ड – क

1. बोपदेवः पाठ्यविषयाणाम् अवबोधनेनितान्तम् .... आसीत्। **[1]**

(A) तीव्रः (B) समर्थः

(C) असमर्थः (D) मन्दः

2. वृक्षे कीदृशः वानरः वसति स्म? **[1]**

(A) कृष्णः (B) भयंकरः

(C) बलिष्ठः (D) दुर्बलः

3. प्राणादयः कम् एत्य अपृच्छन्? **[1]**

(A) विष्णुम् (B) प्रजापतिम्

(C) महेशं (D) दैवज्ञम्

4. अरक्षितं .... तिष्ठति। **[1]**

(A) दैवहतं (B) दैवरक्षितम्

(C) दैवविसर्जितम् (D) दैवभक्षितम्

5. शक्रस्य .... सर्वलोकेषु व्याप्ता आसीत्। **[1]**

(A) लक्ष्मीः (B) कीर्तिः

(C) भीतिः (D) रीतिः

6. सूर्यग्रहणकाले सूर्यं .... छादयति। [1]

(A) पृथ्वी (B) भूच्छाया

(C) ग्रहगतिः (D) शशी

7. अशक्तैः बलिनः शत्रोः किं कर्त्तव्यम्? [1]

(A) अनुसंधानम् (B) आह्वानम्

(C) आश्रयणम् (D) प्रपलायनम्

8. 'छात्राः सर्वान् विषयान् अवगच्छन्ति' इत्यत्र 'अवगच्छन्ति' क्रियापदे कः लकारः? [1]

(A) लङ् (B) लट्

(C) लृट् (D) लोट्

9. प्राणादयः पितरं गताः 'अत्र' पितरम् इति पदस्य मूल शब्दः कः? [1]

(A) फिदृ (B) पीतरि

(C) पितृ (D) पितर

10. रिक्तस्थाने किं भविष्यति? 'ज्ञातव्याः षट् शुनः ....'। [1]

(A) दोषाः (B) गुणाः

(C) आहाराः (D) आचाराः

11. रामः सुग्रीवेण सह कस्मिन् पर्वते अमिलत्? पर्वतः कीदृशः आसीत्? [1 + 1 = 2]

12. (i) केभ्यः भीता सुरेंद्रवाहिनी पलायनम् अकरोत?

(ii) संन्यासिनः कुत्र विचरन्ति?

[1 + 1 = 2]

13. (i) शांतिप्रियः शक्रः किमर्थं युद्धाय तत्परोऽभवत्?

(ii) करालमुखनामकः मकरः कम् अपश्यत्?

[1 + 1 = 2]

14. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् उत्तरत – **[3 × 1 = 3]**

शकुन्तला – (सलज्जम्) तात ! वन्दे ।

कण्वः – वत्से ! भर्तुः बहुमताभव । सम्राजं सुतम् आप्नुहि

गौतमी – भगवन् ! वरः खलु एषः न आशीः ।

कण्वः – वत्से ! इतः अग्निं प्रदक्षिणीकुरुष्व । एतेवह्नयः दुरितम् अपघ्नन्तः त्वां पावयन्तु । प्रतिष्ठस्व इदानीम् ।

प्रश्नाः –

(i) शकुंतला कं प्रणमति?

(ii) कण्वः कीदृशं सुतं प्राप्तुं शकुन्तलाम् आशीर्वदति?

(iii) वह्नयः की पावयन्तु?

15. कस्य चिदेकस्य चरित्रचित्रणं पंचवाक्येषुसंस्कृतेन कुर्वन्तु – **[1 × 5 = 5]**

लवः अथवा चन्द्रकेतुः ।

16. प्रश्नान् उत्तरत – **[1 + 1 = 2]**

(i) सर्वेषां गुणानाम् आधारः कः अस्ति?

(ii) पम्पातरे रामः काम् अपश्यत्?

17. (i) अनन्तकः व्याधिः कः?

(ii) 'गीताञ्जलिः' कस्यकवेः कृतिः अस्ति?

[1 + 1 = 2]

18. ततस्तीरे सबर्मत्या नाम्ना सत्याग्रहाश्रमः ।

महात्मा स्थापयामास सदनं सानुयात्रिकः ।। **[1 + 1 = 2]**

(i) कस्याः नद्याः तीरे सत्याग्रहाश्रमः अस्ति?

(ii) आश्रमं कः स्थापयामास?

19. घृतक्षीरप्रदा गावो घृतयोन्यो घृतोद्भवा : ।

घृतनद्यो घृतावर्तास्ता में सन्तु सदा गृहे ।। **[1 + 1 = 2]**

(i) गावः किं–किं प्रददति?

(ii) गावः सदा कुत्र सन्तु?

20. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – **[3 × 1 = 3]**

सार्थः प्रवसतो मित्रं भार्या मित्रं गृहे सतः ।

आतुरस्य भिषङ् मित्रं, दानं मित्रं मरिष्यतः ।।

(i) गृहेवसतः मित्रं किम्?

(ii) भिषक् कस्य मित्रम्?

(iii) दानम् कस्य मित्रम्?

21. निम्नलिखित श्लोकस्य अन्वये रिक्त स्थान पूर्तिं कुरुत – **[3 × 1 = 3]**

अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।
चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विद्यायशोबलम् ।।

अन्वयः – .... अभिवादनशीलस्य वृद्धोपसेविन :
तस्य .... आयुः विद्या यशः बलम् ....।

22. रेखांकितपदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत – **[1 + 1 = 2]**

(i) दौवारिकः <u>प्रभुवर्यस्य</u> आदेशं पालयति ।

(ii) दौवारिक : <u>संन्यासिनम्</u> दुर्गाध्यक्षसमीपे नेतुम् इच्छति ।

23. कः कम्प्रति कथयति? **[1 + 1 = 2]**

(i) अहो, बहुमत्स्योऽयं ह्रदः कदाचिदपि न अस्माभिरन्वेषितः ।

(ii) अहो, श्रुतं भवद्भिः यत् मत्स्यजीविभिः अभिहितम् ।

24. (i) अभ्यंगः किं–किं करोति?

[1 + 1 = 2]

25. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत **[3 × 1 = 3]**

यद्यपि चंदनविटपो विधिना फलकुसुमविवर्जितो विहितः ।
निजवपुषैव परेषां तथापि सन्तापमाहर ति ।।

(i) फलकुसुम विवर्जितः कः विटपः?

(ii) सः जनानां सन्तापं केन हरति?

(iii) साधनरहितः जनः केन सहायतां करोति ।

26. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – **[3 × 1 = 3]**

ध्यायन् क्लेशान् स्वबंधूनां तद्धितैक परायणः ।
विराजते मुनिर्बुद्धो बोधिद्रुमतले यथा ।।

(i) सत्याग्रहाश्रमे मुनिः कः आसीत्?

(ii) सः आश्रमे केषां क्लेशान् ध्यायन् अतिष्ठत्?

(iii) गांधिनः तुलना अत्रकेन कृता?

27. कस्यचिदे<u>कस्य</u> पाठस्य सारांशं पंचवाक्येषु लिखत – **[1 × 5 = 5]**

(i) त्याज्यं न धैर्यम्

(ii) करुणापरा हि साधवः

(iii) प्राणस्य श्रेष्ठत्वम् ।

खण्ड–ख

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्)

28. अधोलिखितेषु तालव्यवर्णद्वयं चित्वा लिखत – **[1 + 1 = 2]**

क, च, श, स, ग

29. रेखांकितपदेषु संधिच्छेदं कृत्वा संधिनाम लिखत – **[1 × 3 = 3]**

<u>देवागारे</u> पिहित द्वारे तमो <u>वृतेऽस्मिन्</u> भजसे कम्?

त्यज जपमालां त्यज तव गानंना<u>स्त्यत्रेश</u>ः स्फुटय दृशम् ।।

30. सन्धिं कुरुत – **[1 + 1 = 2]**

सिंहात् + एकम् । अत्र + आगत्य ।

31. रेखांकितपदयोः कः मूलशब्दः का च विभक्तिः? **[1 + 1 = 2]**

<u>माता</u> भूमिः पुत्रोऽहं <u>पृथिव्याः</u> ।

32. रिक्तस्थानेषु अंकानां स्थाने संख्यावाचकानि पदानि लिखत – **[3 × 1 = 3]**

(i) __2__ एतौ सुखमे घेते ।

(ii) __3__ मत्स्यजीविनः आगमिष्यन्ति ।

(iii) __3__ फलानि तत्र सन्ति ।

33. रेखांकित पदयोः कः धातुः कश्च लकारः? **[1 + 1 = 2]**

(i) ततः <u>प्रविशति</u> कश्यपः ।

(ii) सर्वे ग्रहाः परितः <u>भ्रमन्ति</u> ।

34. रेखांकितपदयोः कः मूलशब्दः का च विभक्तिः? **[1 + 1 = 2]**

<u>लक्ष्मीः</u> <u>तस्य</u> हृदयं दर्पभलिनं नाकरोत् ।

35. अधोलिखितयोः समस्त पदयोः विग्रहं लिखत – **[1 + 1 = 2]**

शान्ति प्रियः । जलाशयः ।

36. अधोलिखित विग्रहाणां कृते समस्तपदं लिखत – **[1 + 1 = 2]**

रामस्य पश्चात् । स्वेदजलेन आर्द्रः ।

37. रिक्तस्थाने किं पदं भविष्यति? **[1 + 1 = 2]**

(i) सः द्वादशशताब्द्यां .... । (जन् + क्त)

(ii) त्वं फलं .... आगच्छ । (नी + क्त्वा)

38. रिक्तस्थान पूर्तिं कुरुत – **[3 × 1 = 3]**

(i) वृत्तं .... संरक्षेत् । (यत्न)

(ii) .... परं पदं नास्ति । (सत्य)

(iii) कूपसमीपे .... शिलाखण्डः आसीत् । (विशाल)

खण्ड–ग

(रचनाकौशलम्)

39. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नान् उत्तरत – **[5 × 1 = 5]**

प्रातःकालस्य समयः सुरभ्यः भवति । विविधवर्णानां खगानां मधुरगानं चित्तं प्रसादयति । शीतलः मंदवायुः बलंवर्धयति । येजनाः सूर्योदयात् पूर्वम् उत्तिष्ठन्ति ते स्वस्थाः चिरजीविनः भवन्ति । कोकिलस्वरः मनोहरति । पुष्पाणाम् सुगन्धिः मस्तिष्कम् आमोदयति । हरित तृणानि नेत्राणि शीतयन्ति । प्रातः भ्रमणम् अवश्यं कर्त्तव्यम् ।

प्रश्नाः

(i) कः समयः सुरभ्यः भवति?

(ii) तदा खगाः कीदृशं गानं कुर्वन्ति?

(iii) 'मंदवायुः' इति पदस्य विशेषणम् किम्?

(iv) 'कुसुमानाम्' इत्यर्थे अत्र अनुच्छेदे कः शब्दः प्रयुक्तः?

(v) खगाः कीदृशाः सन्ति?

40. अधोलिखित विषयमधिकृत्य मञ्जूषा–पद–सहायतया एकम् अनुच्छेदं लिखत – **[1 × 5 = 5]**

अहिंसा

मञ्जूषा

हिंसायाः परित्यागः मनसा कर्मणा वाचा पालनम् अहिंसायाः अहिंसकः धर्मशास्त्रेषु महत्त्वम् धर्मस्य लक्षणे प्रथमे स्थाने महर्षय सदा अहिंसकाः दयावन्तः महात्मा गांधी अहिंसाबलेन देशं स्वतंत्रम् अकरोत् परमः धर्मः ।

41. भवान् प्रियव्रतः । शिक्षकदिवसस्य अवसरे भवान् विद्यालये शिक्षकरूपेण पाठितवान् । तत् सूचयन् स्वपितरं पत्रमेकं मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा लिखतु । **[1 × 5 = 5]**

जबलपुरतः

तिथिः

आदरणीयाः पितृचरणाः

सादरं प्रणामाः ।

अद्य शिक्षकदिवसे अस्माकं ___(i)___ अहं शिक्षकः भूत्वा पाठितवान् । अस्मिन् ___(ii)___ भवतां ___(iii)___ कामये । भवताम् ___(iv)___ मम ___(v)___ सर्वदा भवेत् इति

भवतां पुत्रः

प्रियव्रतः

मञ्जूषा				
विद्यालये	कृपा	पवित्रदिने	आशीर्वादं	उपरि

42. अधोलिखितं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषा पदसहायतया पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत – **[5 × 1 = 5]**

मञ्जूषा

पुस्तकालये, पुस्तकानि छात्राः पठन्ति ध्यानेन मौनेन कोलाहलः वर्जितः समाचार पत्राणि कथा पुस्तकानि केऽपि रुच्यनुसारं गृहे पठनाय गृह्णन्ति ।

⌘⌘⌘